

EDUCATIEVE MASTER IN DE GODSDIENST

EVANGELISCHE THEOLOGISCHE FACULTEIT, LEUVEN

OPLEIDINGSACCREDITATIE • BEOORDELINGSRAPPORT

13 JUNI 2025

NATASCHA KIENSTRA (VOORZITTER) • JAN MARTEN PRAAMSMA, KOEN
BOLLAERT, LIZE NOÉ (COMMISSIELEDEN) •
ANNE-LISE KAMPHUIS (SECRETARIS) • VEERLE MARTENS
(PROCESCOÖRDINATOR)

Inhoud

1	Abstract	4
2	Rapportage van het onderzoek van de commissie	5
3	Oordeel	14
	Bijlage 1: Administratieve gegevens van de instelling en de opleiding.....	16
	Bijlage 2: Opleidingsspecifieke leerresultaten (OLR)	17
	Bijlage 3: Samenstelling van de commissie.....	19
	Bijlage 4: Programma voor de dialoog met de opleiding.....	20
	Bijlage 5: Verantwoording.....	22
	Bijlage 6: Overzicht van het bestudeerde materiaal.....	23

1 Abstract

Op basis van de bevindingen uit het zelfevaluatie-rapport en de gesprekken tijdens het locatiebezoek komt de commissie tot een positief oordeel over de educatieve master in de godsdienst van de Evangelische Theologische Faculteit, Leuven (ETF Leuven).

De commissie heeft veel positieve elementen gezien: een kleine en kwaliteitsvolle opleiding die is ingebed in een internationale context. Wat opvalt is de grote betrokkenheid van de verschillende betrokkenen. Er wordt veel belang gehecht aan de opleiding, niet alleen door de ETF Leuven en de docenten, maar ook door de studenten en het werkveld.

De opleiding beoogt studenten op te leiden tot leraren voor het protestants-evangelisch godsdienstonderwijs (PEGO) voor het hoger secundair onderwijs in Vlaanderen. Het beroepsbeeld, waarin drie rollen van de leraar (theoloog, godsdienstpedagoog en onderzoeker) centraal staan, is goed doordacht. De commissie waardeert daarnaast de sterke inbedding van de opleiding in de theologische traditie. Ook de internationale context is van grote meerwaarde. Door intensieve samenwerking met het Comité PEGO, is de opleiding sterk verbonden met en afgestemd op het werkveld.

De opleidingsspecifieke leerresultaten zijn adequaat geformuleerd en adresseren alle relevante aspecten van de domeinspecifieke leerresultaten en de basiscompetenties van de leraar. Het curriculum is zorgvuldig en samenhangend opgebouwd, met een goede balans tussen het domeinluik en het leraarluik en een bewuste koppeling tussen vakinhoud, praktijk en onderzoek. De kleinschalige leeromgeving is zeer studentgericht vormgegeven met veel persoonlijke aandacht en flexibiliteit voor studenten. Het docententeam vertegenwoordigt een diversiteit aan specialismen en achtergronden, waarbij alle relevante expertise aanwezig is. Het toetsprogramma is goed opgebouwd, waarbij een variatie aan passende toetsvormen wordt ingezet. Voor de beoordeling van toetsen hanteert de opleiding een consistente systematiek die bijdraagt aan de kwaliteit van beoordeling.

De opleiding hanteert een degelijke kwaliteitscyclus, met aandacht voor zowel formele, systematische evaluatie als voor informele kanalen. Daarbij is een kwaliteitscultuur zichtbaar die gekenmerkt wordt door het voortdurend evalueren en verbeteren.

De commissie heeft ook een aantal aanbevelingen geformuleerd. Deze doen geenszins afbreuk aan het positieve eindoordeel. Het betreft aandachtspunten voor de verdere kwalitatieve ontwikkeling van de opleiding.

- Maak het verzorgen van ILD-lessen een verplicht onderdeel van de stage, zodat alle studenten hiermee praktijkervaring opdoen in de schoolcontext.
- Bouw verplichte oefenmogelijkheden met grote(re) klassen in de stage in, zodat alle studenten de gelegenheid hebben zich hierin te bekwamen.
- Versterk naar aanleiding van de nieuwe PEGO-leerplannen de aandacht voor het hogere orde denken, zowel in het leren van de leerlingen op school als in het voorbereiden van studenten op het leraarschap.
- Reflecteer kritisch op de objectiviteit van de (holistische) beoordelingen en zet waar mogelijk acties in om de objectiviteit te versterken, zoals kalibratie en/of inzet van het vier-ogenprincipe.

2 Rapportage van het onderzoek van de commissie

Voorafgaand aan het locatiebezoek op 14 mei 2025 heeft de commissie het zelfevaluatie-rapport en de bijlagen (incl. de digitale leeromgeving) bestudeerd die door de opleiding waren aangeleverd. Het zelfevaluatie-rapport was volgens de commissie toegankelijk geschreven.

De eerste bevindingen van de commissieleden zijn van tevoren verzameld en gedeeld. Tijdens het vooroverleg heeft de commissie deze besproken en zijn de thema's en vraagpunten bepaald waarover de commissie tijdens het locatiebezoek met de opleiding in dialoog wilde gaan.

De commissie had op basis van de eerste lezing van het zelfevaluatie-rapport een positieve algemene indruk van de opleiding. Vooral het sterke beroepsbeeld, het samenhangend curriculum, de studentgerichtheid en de nauwe band met het werkveld vielen de commissie in positieve zin op. De commissie liet zich ook positief uit over hoe de Evangelische Theologische Faculteit, Leuven (ETF Leuven) voor deze kleinschalige opleiding een degelijke structuur binnen het geheel van de ETF Leuven heeft uitgebouwd en over hoe er na de TNO-procedure wezenlijke stappen zijn gezet in de kwaliteitsontwikkeling van de opleiding.

De commissie had, gezien de specifieke context van de opleiding, vooral nog vragen over de eigenheid en profilering van de opleiding en over de verhouding van de opleiding tot de ontwikkelingen in de samenleving en het werkveld. De commissie had ook de indruk dat de opleiding als geheel een zware studie- en doceerlast heeft, en wilde daarom over de studeerbaarheid en doceerbaarheid van de opleiding verder in dialoog gaan. Tot slot had de commissie vragen over het toetsbeleid (inclusief de toetsing van de masterproef en de stages), alsook over de concrete werking van het kwaliteitszorgsysteem en hoe doorleefd dit systeem is bij alle betrokkenen.

De gesprekken tijdens het locatiebezoek verliepen open, constructief en in een prettige sfeer. Hieronder volgt een verslag van de bevindingen van de commissie per thema.

Profilering en leerresultaten

De educatieve master in de godsdienst van de ETF Leuven wordt sinds academiejaar 2021-2022 aangeboden. Het is een kleinschalige opleiding: op het moment van het locatiebezoek telt de opleiding vijf studenten en één afgestudeerde. De commissie zag in het zelfevaluatie-rapport en in de gesprekken tijdens het locatiebezoek een grote betrokkenheid bij de opleiding van zowel het management als de docenten, studenten en het werkveld. De commissie heeft veel waardering voor het breed gedragen commitment aan deze opleiding. Het is duidelijk een opleiding waar veel belang aan wordt gehecht door de betrokken stakeholders.

De opleiding beoogt studenten op te leiden tot leraren voor het protestants-evangelisch godsdienstonderwijs (PEGO) op hoger secundair niveau in Vlaanderen. In het beroepsbeeld benadrukt de opleiding drie aspecten van deze leraar: theoloog, godsdienstpedagoog en onderzoeker. De commissie vindt de combinatie van deze drie rollen goed doordacht en passend bij normen en verwachtingen in het (internationale) veld. Tijdens het locatiebezoek

legde de opleiding uit dat de educatieve masteropleiding sterk verbonden is met de master in de theologie en de religiewetenschappen van de ETF Leuven en daardoor dichtbij dit domein staat. De commissie herkent dit en waardeert de sterke inbedding van de opleiding in deze traditie, waarbij onderwijs wordt benaderd als een toepassingsgebied van dit domein. Dit is volgens de commissie een kracht van de opleiding. Ook het werkveld bevestigde dit.

Uit de gesprekken kwam naar voren dat de ETF Leuven als geheel een sterke internationale oriëntatie heeft. Dit komt onder andere naar voren in het relatief grote aandeel internationale studenten en docenten. De opleiding legde uit dat de educatieve master een meer Vlaamse studentenpopulatie aantrekt dan de andere opleidingen van de ETF Leuven, wat logisch is gezien het werkveld waarvoor de educatieve master opleidt. Studenten van de educatieve master komen evenwel veel in aanraking met de internationale leeromgeving van de ETF Leuven, omdat zij een deel van de vakken samen met studenten van andere opleidingen volgen. De commissie vindt de internationale context waarin de opleiding is ingebed van grote meerwaarde.

De opleidingsspecifieke leerresultaten (OLR) zijn een vertaling van de domeinspecifieke leerresultaten (DLR) voor de educatieve master in de godsdienst en de basiscompetenties van de leraar. In de op Vlaams niveau vastgestelde DLR is aandacht voor de component 'leraar' en de component 'domein'. Het eerste domeinspecifieke leerresultaat refereert aan de basiscompetenties van de leraar zoals geformuleerd in het besluit van de Vlaamse regering (2018). De opleiding heeft de DLR en de basiscompetenties vertaald in 18 OLR. In een overzicht is duidelijk gemaakt waar de verschillende DLR en basiscompetenties terugkomen in de OLR. De commissie is van mening dat de OLR adequaat zijn geformuleerd. Alle relevante aspecten, van zowel het leraarluik als het domeinluik, komen in de OLR aan de orde.

Samenwerking met het werkveld en actuele ontwikkelingen

Uit het zelfevaluatie rapport kwam al naar voren dat de opleiding een sterke verbinding met het werkveld heeft. In de gesprekken tijdens het locatiebezoek werd dit duidelijk bevestigd. De opleiding werkt intensief samen met de erkende instantie die toezicht houdt op het PEGO in Vlaanderen: het Comité PEGO. De commissie is positief over de nauwe banden met het Comité PEGO waardoor de opleiding goed kan worden afgestemd op de behoeften en ontwikkelingen in het werkveld. Omdat het protestantisme een kleine religieuze minderheid is in Vlaanderen, is PEGO een klein levensbeschouwelijk vak in het secundair onderwijs. De commissie constateert dat dit kleinschalige karakter een sterke verwevenheid tussen de opleiding en het PEGO-werkveld mogelijk maakt. De gesprekken hebben de commissie ook duidelijk gemaakt dat het blikveld van de opleiding niet beperkt is tot het PEGO-werkveld. Zo zijn er verschillende gastdocenten van buiten de eigen traditie verbonden aan de opleiding en zijn er contacten met experts van andere levensbeschouwingen. Daarnaast brengen de inspecteurs-adviseurs van PEGO, die veelvuldig contact hebben met de opleiding, een bredere, externe blik naar binnen. In hun functie als inspecteur-adviseur hebben zij veel overleg met vertegenwoordigers van de andere levensbeschouwelijke vakken, waardoor zij goed op de hoogte zijn van de ontwikkelingen in verschillende levensbeschouwingen.

Door de voorstellen van de Vlaamse regering, zoals vastgelegd in het regeerakkoord uit 2024, is de toekomst van PEGO onzeker. Zo is niet duidelijk of PEGO als vak in de huidige vorm zal blijven bestaan. De commissie constateert dat de opleiding zich door haar netwerk goed bewust is van deze actuele ontwikkelingen en daar zo goed mogelijk op anticipeert. De

opleiding heeft een visie op de toekomst van de levensbeschouwelijke vakken en de interlevensbeschouwelijke dialoog. Naar aanleiding van de huidige ontwikkelingen heeft de opleiding bijvoorbeeld de aandacht voor de interlevensbeschouwelijke dialoog en mensenrechten in het curriculum versterkt. De opleiding wil leraren opleiden die breed inzetbaar zijn in een snel veranderende onderwijscontext.

Tijdens het locatiebezoek maakte de opleiding duidelijk dat de interlevensbeschouwelijke dialoog een inherent onderdeel is van de opleiding. De protestants-evangelische traditie is in zichzelf al zeer pluriform. Studenten op de ETF Leuven hebben verschillende denominationele en culturele achtergronden, waardoor tijdens de opleiding veel ruimte wordt gecreëerd voor dialoog en kritische reflectie op de eigen opvattingen en praktijk. Ook de PEGO-klassen in het secundaire onderwijs zijn vaak divers qua denominatie en etnische achtergrond, waardoor de interlevensbeschouwelijke dialoog van nature ontstaat. De inspecteurs-adviseurs van PEGO benoemden dat PEGO-leraren daardoor in de scholen vaak een voortrekkersrol vervullen op het vlak van de interlevensbeschouwelijke dialoog. Vaak zijn zij hier de aanjagers van en vervullen ze een brugfunctie tussen de verschillende levensbeschouwingen, omdat ze vertrouwd zijn met het faciliteren van dialoog tussen verschillende tradities. De commissie herkent dit en denkt dat de opleiding dit nog sterker als kracht kan inzetten. Er liggen wellicht onbenutte kansen voor de opleiding in het aanjagen van samenwerking tussen de levensbeschouwelijke vakken en met andere opleidingsinstituten. Door de aandacht hiervoor te versterken, kan de opleiding een krachtige bijdrage leveren aan de constructieve interlevensbeschouwelijke dialoog in het secundair onderwijs.

Curriculum: opbouw en inhoud

De opleiding biedt een geïntegreerd en een verkort traject aan. Het geïntegreerde traject is toegankelijk voor kandidaten die een bacheloropleiding in de theologie en religiewetenschappen hebben afgerond. Dit traject kent een leraarluik en een domeinluik. Het verkorte traject is toegankelijk voor kandidaten die een masteropleiding in de godgeleerdheid en de godsdienstwetenschappen van een protestants-evangelische faculteit hebben afgerond. Dit traject bevat alle opleidingsonderdelen uit het leraarluik (inclusief de stages en een verkorte masterproef (5 ECTS)).

Het curriculum van het geïntegreerde traject bestaat uit 90 ECTS, voorafgegaan door een voorbereidingsprogramma van 15 ECTS. Het voorbereidingsprogramma kan gevolgd worden als onderdeel van de bacheloropleiding of los daarvan. Het voorbereidingsprogramma bestaat uit het opleidingsonderdeel 'Vakdidactiek' (5 ECTS) en een stage (Stage I) van 10 ECTS. Het geïntegreerde traject van de masteropleiding omvat 45 ECTS voor het leraarluik en 45 ECTS voor het domeinluik. In het domeinluik volgen studenten vijf vakinhoudelijke opleidingsonderdelen (25 ECTS in totaal). Daarnaast volgen studenten het vak 'Theological and Sociological Research Methodologies' (TSRM, 5 ECTS), het Thesiscolloquium (5 ECTS) en schrijven ze de Thesis (15 ECTS, waarvan 10 ECTS bij het domeinluik hoort). In het leraarluik volgen studenten vijf inhoudelijke vakken over (vak)didactiek, pedagogiek en onderwijskunde (25 ECTS in totaal). Daarnaast omvat het leraarluik Stage II (15 ECTS) en een deel van het thesistraject (namelijk 5 ECTS).

Het verkorte traject bestaat uit 60 ECTS en omvat de zes inhoudelijke vakken uit het leraarluik (inclusief die uit het voorbereidingsprogramma, 30 ECTS in totaal), Stage I en Stage II (25 ECTS in totaal) en een verkorte masterproef (5 ECTS).

Het eerste semester van het geïntegreerde modeltraject volgen studenten het vak TSRM en een aantal funderende inhoudelijke vakken uit zowel het leraar- als het domeinluik. In dit semester kunnen studenten hun stage-ervaringen uit het voorbereidingsprogramma inzetten om tot verdieping te komen. Het tweede semester bevat weer een aantal inhoudelijke vakken en daarnaast Stage II. Tijdens het derde semester volgen studenten een beperkt aantal inhoudelijke vakken uit het domeinluik en voeren ze hun thesisonderzoek uit, ondersteund door het Thesiscolloquium. De stage en het thesistraject zijn in het modeltraject parallel aan inhoudelijke vakken geprogrammeerd, om zo de wisselwerking tussen de praktijk (van lesgeven en onderzoek doen) en de theoretische inhoud te stimuleren. De stages kunnen ook in de vorm van een LIO-baan (leraar in opleiding) worden vormgegeven.

De commissie vindt dat het curriculum zorgvuldig, logisch en samenhangend is opgebouwd, met een duidelijke graduele lijn van basis naar verdieping. Ze waardeert de sterke inzet op pedagogisch-didactische vakken. Ook zijn de stages volgens de commissie goed vormgegeven. Het curriculum kent een mooie balans tussen het domeinluik en het leraarluik en geeft blijk van een bewuste koppeling tussen vakinhoud, praktijk en onderzoek. In de opdrachten is duidelijk te zien dat er veel aandacht is voor de interactie tussen theorie en praktijk. De verschillende relevante onderwerpen komen in het curriculum voldoende aan bod, waardoor studenten in staat worden gesteld om de OLR te behalen.

Op basis van het zelfevaluatierapport had de commissie vragen over de aandacht voor de interlevensbeschouwelijke dialoog in het curriculum. In de gesprekken tijdens het locatiebezoek heeft de opleiding dit toegelicht en geïllustreerd. Dit heeft de commissie ervan overtuigd dat de interlevensbeschouwelijke dialoog voldoende aan bod komt in de inhoudelijke vakken. Zo wordt er in de vakdidactische vakken veel aandacht besteed aan onderwijs rond interlevensbeschouwelijke competenties (ILC) en interlevensbeschouwelijke dialoog (ILD), waarbij studenten bijvoorbeeld ILD-lessen moeten voorbereiden. De vraag bleef echter staan of studenten ook voldoende mogelijkheden krijgen om praktijkervaring op te doen met het verzorgen van ILD-lessen. Uit de gesprekken blijkt dat studenten in de stage de optie hebben om ILD-lessen te geven, maar dat dit niet verplicht is. Het hangt van de schoolcontext en de wensen van de studenten af of studenten dit werkelijk oefenen in de schoolcontext. De commissie is van mening dat het van belang is dat alle studenten ervaring opdoen met ILD-onderwijs in de schoolcontext, zeker met het oog op mogelijke toekomstige ontwikkeling in het godsdienstonderwijs in Vlaanderen. Ze beveelt daarom aan om dit te verankeren in de stage als verplicht onderdeel en daarvoor creatieve oplossingen te zoeken in samenspraak met de scholen. Dit kan ook bijdragen aan de (toekomstige) bredere inzetbaarheid van de PEGO-leraren, iets wat beaamd werd door de vertegenwoordigers van het werkveld.

De commissie vroeg zich ook af in hoeverre studenten tijdens de stage in aanraking komen met onderwijs voor grote(re) groepen. Gezien het feit dat het PEGO-onderwijs over het algemeen zeer kleinschalig is, oefenen studenten tijdens de stage voornamelijk met lesgeven aan (zeer) kleine klassen. Uit de gesprekken werd duidelijk dat in er in de onderwijskundige vakken zeker aandacht is voor thema's rond het lesgeven aan grotere groepen, zoals klasmanagement. Ook moeten studenten voor het vak 'Algemene Didactiek' een observatie-opdracht uitvoeren in een grotere klas. De mate waarin studenten hier tijdens hun stage mee in aanraking komen, is echter wisselend en context-afhankelijk. De opleiding raadt studenten sterk aan om in Stage II ervaring op te doen met grotere klassen, maar dit is niet verplicht. De commissie beveelt de opleiding aan om oefenmogelijkheden met grotere klassen structureel

in te bouwen in de stage en dit een verplichtend karakter te geven, zodat alle studenten de kans hebben hierin te oefenen. Het is volgens de commissie belangrijk dat alle studenten de vaardigheden ontwikkelen om aan grotere klassen les te geven, onder andere om voorbereid te zijn op toekomstige ontwikkelingen in het godsdienstonderwijs.

Bij het bestuderen van het zelfevaluatierapport met betrekking tot lesvoorbereidingen viel het de commissie op dat de PEGO-lessen veelal gericht zijn op de reproductie van kennis en weinig gericht zijn op het hogere orde denken zoals dit naar voren komt in de hogere niveaus in de taxonomie van Bloom. Dit riep bij de commissie de vraag op welke leertheoretische visie de opleiding hanteert. In de gesprekken gaf de opleiding aan te herkennen dat de PEGO-lessen voornamelijk op kennis gericht zijn. Voor de invulling van deze lessen moeten studenten de leerplannen van PEGO volgen. Deze leerplannen besteden veel aandacht aan de lagere niveaus in de taxonomie van Bloom en relatief weinig aan het hogere orde denken. Uit het gesprek met werkveldvertegenwoordigers bleek dat de PEGO-leerplannen zeer recent zijn aangepast, waarbij meer aandacht is gekomen voor hogere orde denken. De nieuwe leerplannen worden binnenkort vastgesteld en zullen daarna worden ingevoerd in het onderwijs. De commissie denkt dat dit een aanknopingspunt kan zijn voor de opleiding om het hogere orde leren een meer prominente plek te geven. De invulling van de leraar PEGO als godsdienstpedagoog (een van de drie rollen die de ETF Leuven benoemt in het beroepsbeeld), waarbij de nadruk ligt op de leraar als begeleider van een leerproces, kan volgens de commissie nog verbeterd worden door het leertheoretisch aspect te versterken. De commissie beveelt aan om de invoering van de nieuwe PEGO-leerplannen aan te grijpen als kans om de aandacht voor het hogere orde denken te versterken, zowel in het leren van de leerlingen op school als in het voorbereiden van studenten op het leraarschap.

Studentgerichtheid en flexibiliteit

De onderwijsleeromgeving is ingericht volgens het onderwijsconcept van de ETF Leuven. Daarin wordt benadrukt dat het onderwijs een oefenplaats is voor eenheid en dialoog in diversiteit. Kenmerkend voor de opleiding is de kleinschalige en flexibele leeromgeving. Door het kleinschalige karakter is er veel persoonlijke aandacht voor studenten. De studenten gaven aan dat ze de persoonlijke aandacht waarderen. Er is in de lessen veel ruimte voor het bespreken van zaken waar studenten vragen over hebben of tegenaan lopen in de stage. Door het kleinschalige karakter is er tevens veel ruimte om tegemoet te komen aan individuele wensen en behoeften van studenten, ook in de stages. Uit het gesprek met docenten en onderwijsondersteuning kwam naar voren dat er na toelating voor iedere individuele student een traject wordt gemaakt op basis van de mogelijkheden en wensen van de student. Dit traject is een planning waarin is uitgestippeld welke opleidingsonderdelen op welk moment gevolgd worden. Het traject kan per student verschillen. Omdat een deel van de studenten de opleiding combineert met een baan en/of gezin, kiezen verschillende studenten er bijvoorbeeld voor om langer over de opleiding te doen. Met het maken van individuele trajecten kan de opleiding de studenten hierin faciliteren. Als tijdens de opleiding blijkt dat het traject niet haalbaar is, wordt er opnieuw samen gekeken naar een aangepaste planning. Studenten gaven aan tevreden te zijn over de flexibele mogelijkheden. Tegelijkertijd blijkt uit de gesprekken ook dat er grenzen zijn aan de flexibiliteit. Zo kan het voorkomen dat ervoor gekozen wordt om een vak in een bepaald jaar niet te geven omdat slechts een enkele student dit wil volgen. In dat geval wordt met de studenten en docenten gezocht naar een oplossing die werkbaar is.

De commissie concludeert dat de kleinschalige leeromgeving in positieve zin bijdraagt aan het leerproces van studenten, onder meer door de persoonlijke aandacht en de flexibiliteit. Deze zeer studentgerichte aanpak is een kracht van de opleiding en maakt de opleiding volgens de studenten goed studeerbaar. Binnen de grenzen van wat haalbaar is, worden trajecten zo optimaal mogelijk afgestemd op de individuele mogelijkheden van de studenten. Uit de gesprekken blijkt dat deze aanpak tot op heden werkbaar is voor docenten en onderwijsondersteuning; de onderwijsorganisatie is hieraan gewend en hierop ingericht. De commissie wil de opleiding evengoed wel meegeven om blijvend te monitoren of de flexibele insteek niet een te hoge werkdruk voor de staf oplevert.

Docenten

Het onderwijs wordt verzorgd door een team van ruim twintig docenten. Het zelfevaluatie-rapport bevat een overzicht van de docenten en hun expertise. De commissie had op basis daarvan al een positief beeld van de expertise van het docententeam. De gesprekken tijdens het locatiebezoek hebben dit beeld bevestigd. De docenten zijn allen specialisten in hun vakgebied. Alle specialismen die van belang zijn voor de opleiding zijn vertegenwoordigd in het team. Daarnaast is er in de werving aandacht voor het versterken van diversiteit in het team. De commissie is ook positief over het professionaliseringsbeleid van de ETF Leuven. Het opleidingsmanagement gaf in het gesprek aan dat vrijwel alle docenten een didactische kwalificatie hebben. Docenten die dit niet hebben, worden aangemoedigd om een didactische kwalificatie te behalen. Het management bespreekt het functioneren van docenten jaarlijks met iedere docent, waarbij ook de feedback van studenten wordt meegenomen. Indien nodig worden acties ondernomen, zoals extra training of lesbezoeken. De ETF Leuven organiseert daarnaast drie keer per jaar een didactische training voor al het academisch personeel. In iedere training wordt een didactisch onderwerp uitgediept, zoals online educatie, diversiteit in de klas, het gebruik van technologie, curriculum mapping, AI en omgaan met functiebeperkingen zoals autisme en ADHD.

Begeleiding en voorzieningen

Inhoudelijke begeleiding ontvangen studenten in de eerste plaats van de docenten van de vakken. Voor het thesistraject wordt de student gekoppeld aan een vaste begeleider. Tijdens de stage worden studenten begeleid door een stagebegeleider vanuit de ETF Leuven en een stagementor vanuit de stageschool. Gedurende de stage komen studenten daarnaast in kleine intervisiegroepen bij elkaar, onder leiding van de stagebegeleider, om vragen en problemen te bespreken die studenten in de praktijk tegenkomen. De stagebegeleider monitort hoe de stage verloopt door de feedback van de stagementor (via een digitaal systeem), een lesbezoek (in stage II) of video-opname van een les (in stage I) en de intervisiebijeenkomsten. Uit de gesprekken kwam naar voren dat de begeleiding systematisch geïntensiveerd kan worden als dit nodig is. Zo zal de stagebegeleider bijvoorbeeld meerdere lesbezoeken afleggen als blijkt dat de student (nog) niet naar verwachting presteert.

Naast de begeleiding op vakspecifiek niveau, hebben studenten toegang tot algemene (studie)begeleiding. Voor vragen rond hun traject en studievoortgang kunnen studenten terecht bij het academisch secretariaat, dat een opendeurbeleid hanteert omwille van laagdrempeligheid. Studenten beaamden in het gesprek dat het academisch secretariaat makkelijk toegankelijk en benaderbaar is. De ETF Leuven biedt daarnaast studiebegeleiding en mentoraat en organiseert jaarlijks workshops voor studenten over stressbeheer, planning,

studievaardigheden, etc. Voor psychosociale begeleiding kunnen studenten terecht bij het studentenpastoraat. De commissie concludeert dat de studiebegeleiding adequaat georganiseerd is. De verschillende voorzieningen zijn goed toegankelijk.

De commissie is ook tevreden over de informatievoorziening richting studenten. In de studiegids kunnen studenten de benodigde informatie over de opleiding en de vakken vinden. Daarnaast beschikt de instelling over de ETF Leuven Virtual Campus, een online omgeving waarin studenten onder andere gedetailleerde informatie per vak vinden en toegang hebben tot de bibliotheek en verschillende wetenschappelijke databases. Studenten hebben ook kosteloos toegang tot de universiteitsbibliotheken van KU Leuven. De fysieke campus van de ETF Leuven biedt volgens de commissie voldoende ruimtes en voorzieningen om het onderwijs in de opleiding te verzorgen.

Toetsing

De toetsing is in lijn met het onderwijsconcept vormgegeven. Binnen de opleiding worden verschillende toetsvormen ingezet, waaronder schriftelijke en mondelinge overhoringen, presentaties, papers/essays, portfolio's, dossiers en stageverslagen. Het zelfevaluatierapport bevat een matrix die duidelijk maakt in welke vakken de OLR en basiscompetenties van de leraar getoetst worden. De commissie is positief over het toetsprogramma. De opleiding zet een mooie variatie aan toetsvormen in, passend bij de inhoud en de leerdoelen van de vakken. Alle OLR en basiscompetenties worden geadresseerd.

De commissie had aanvankelijk vragen over hoe de quoteringen tot stand komen. Op basis van het zelfevaluatierapport kreeg de commissie hier nog niet voldoende zicht op. Door de gesprekken en het inzien van enkele voorbeelden van beoordelingsformulieren en rubrics heeft de commissie hier meer duidelijkheid over gekregen. De commissie concludeert dat de beoordeling kwaliteitsvol is ingericht. Er is een consistente systematiek zichtbaar in de wijze waarop de beoordeling wordt opgezet en uitgevoerd. Daarbij wordt onder andere gewerkt met toetsmatrices en beoordelingsformulieren met rubrics. Uit het zelfevaluatierapport en de gesprekken komt naar voren dat de uitleg over de beoordelingscriteria aan studenten en de woordelijke onderbouwing van de beoordelingen nog versterkt kunnen worden. De commissie constateert dat hier in de afgelopen jaren al stappen in zijn gezet, en adviseert om dit nog verder ter harte te nemen en waar nodig te verbeteren.

De commissie begrijpt de keuze van de opleiding voor holistisch beoordelen. Tegelijkertijd brengt holistische beoordeling het risico op subjectiviteit met zich mee. Dit is volgens de commissie een kwetsbaarheid die aandacht vraagt. Door het kleinschalige karakter van de opleiding, waardoor kalibratie slechts beperkt mogelijk is en er bovendien sprake is van een grote betrokkenheid van docenten bij studenten, wordt het risico op subjectieve beoordeling nog extra vergroot. De commissie beveelt de opleiding daarom aan om kritisch te reflecteren op de objectiviteit van de beoordelingen en waar mogelijk acties in te zetten om de objectiviteit te versterken, zoals kalibratie en/of inzet van het vier-ogenprincipe.

Het eindniveau wordt vastgesteld door evaluatie van opleidingsonderdelen, de stage en de thesis. De thesis wordt beoordeeld door de begeleider en één of twee onafhankelijke lezers. Bij het geïntegreerde traject zijn er twee lezers betrokken bij de beoordeling van de thesis. De verkorte thesis wordt door de begeleider en één onafhankelijke lezer beoordeeld. Bij de beoordeling van de eerste thesis bleek er op een onderdeel een groot verschil te zijn tussen

de beoordeling van de eerste en tweede lezer. Naar aanleiding daarvan heeft de opleiding vastgelegd dat er overleg moet plaatsvinden tussen de begeleider en lezers op het moment dat er meer dan vier punten verschil is tussen de beoordelingen. De commissie is tevreden met de doorvoering van deze verbetering. Naar aanleiding van de evaluatie van het eerste thesistrace heeft de opleiding nog meer verbeteringen doorgevoerd, waaronder de uitwerking van een afzonderlijk thesishandboek voor de educatieve masterproef, meer aandacht voor de expliciete toetsing van onderzoekscompetenties en het opstellen van een lijst van passende masterproefonderwerpen. De commissie waardeert deze verbeteringen en ziet dat de opleiding zich bewust is van de uitdagingen met betrekking tot het thesistrace.

De beoordeling van de stage valt onder de verantwoordelijkheid van de stagebegeleider van de ETF Leuven. Deze gebruikt hiervoor verschillende informatiebronnen. De stagebegeleider legt een lesbezoek af (bij Stage II) of bekijkt een video-opname van een les (bij Stage I). Daarnaast geven de intervisiebijeenkomsten de stagebegeleider een beeld van het functioneren van de student. De stagebegeleider neemt daarnaast de evaluaties van de stagementor mee. Voor Stage I vult de stagementor drie keer een feedbackformulier in (aan het begin, halverwege en aan het einde van de stageperiode). Voor Stage II brengt de stagementor verslag uit over een derde van de lessen die de student heeft verzorgd. Daarnaast voert de stagementor een eindevaluatie uit. Tijdens Stage II vindt er meestal ook een lesbezoek door een PEGO-inspecteur plaats. De student verzamelt de verschillende evaluaties in het portfolio. Het portfolio bevat daarnaast verschillende verslagen, lesvoorbereidingen, reflecties en een persoonlijk ontwikkelingsplan van de student zelf. De stagebegeleider bepaalt het cijfer voor de stage op basis van al deze informatie. Aan het einde van Stage II vindt daarnaast nog een eindevaluatie plaats: een eindgesprek waarin de student een presentatie geeft en bevraagd wordt door twee assessoren. De commissie is positief over het beoordelingsproces van de stage en waardeert dat hierin feedback vanuit verschillende bronnen wordt meegenomen. Dit draagt bij aan de kwaliteit van de beoordeling. Er is ook duidelijkheid over wat er moet gebeuren indien een student niet slaagt voor stage. De commissie geeft de opleiding wel mee om bij elke stage te voorzien in een overlegmoment tussen de stagebegeleider en de stagementor. In de gesprekken gaf de opleiding aan dat dit vanwege de logistieke complexiteit niet altijd haalbaar is. De commissie denkt echter dat het organiseren van een online overlegmoment mogelijk moet zijn. Dit zou bijdragen aan de kwaliteit van de begeleiding en beoordeling van de stages.

In het gesprek met de studenten kwam naar voren dat de stagebegeleider een didactisch-pedagogische achtergrond heeft en geen expertise heeft op vakdidactisch en theologisch gebied. Dit riep bij de commissie de vraag op hoe de vakdidactische en theologische aspecten tijdens de stage worden beoordeeld. Uit de gesprekken werd duidelijk dat er geen vakdidactici vanuit de opleiding betrokken zijn bij de begeleiding van stages. De vakinhoudelijke en vakdidactische aspecten worden wel meegenomen in de evaluaties door de stagementor. In het geval van een LIO-stage is dit echter niet altijd een inhoudsdeskundige. Daarnaast worden de vakinhoudelijke en vakdidactische aspecten meegenomen in de evaluatie door de PEGO-inspecteurs. De opleiding gaf aan dat momenteel in 80-90% van de stages (Stage II) een PEGO-inspecteur langskomt. De opleiding wil dit meer formaliseren, zodat gegarandeerd kan worden dat dit altijd gebeurt. Als laatste worden de vakinhoudelijke en vakdidactische aspecten ook meegenomen in het eindgesprek, waarbij in ieder geval een van de assessoren een theoloog is. De commissie constateert dat er met deze werkwijze voldoende aandacht is voor de beoordeling van vakinhoudelijke en vakdidactische aspecten van de stage. De commissie onderschrijft daarbij de plannen van de opleiding om te

borgen dat in iedere stage (Stage II) een lesbezoek door een PEGO-inspecteur plaatsvindt en moedigt de opleiding aan hier verder werk van te maken.

Op het moment van het locatiebezoek had de opleiding één afgestudeerde. De commissie heeft het eindwerk van deze alumnus bestudeerd en concludeert dat het van een goed niveau is. Op basis van dit eindwerk, de overige documentatie en de gesprekken, concludeert de commissie dat de gerealiseerde kwaliteit met betrekking tot de thesis op dit moment voldoende is en heeft zij vertrouwen in de toekomstige gerealiseerde kwaliteit.

Kwaliteitszorg

De kwaliteitszorg is ingericht volgens het kwaliteitshandboek van de ETF Leuven. Hierin wordt ingegaan op de verschillende kwaliteitscycli binnen de instelling. De commissie waardeert het kwaliteitszorgsysteem, waarin een variatie aan formele evaluatie-instrumenten wordt ingezet onder verschillende stakeholders om feedback op de kwaliteit te verzamelen. Zo wordt ieder vak jaarlijks geëvalueerd door studenten. De opleiding als geheel wordt elke twee jaar geëvalueerd. Ook de alumni en het werkveld worden regelmatig bevraagd, evenals het personeel. Er is daarnaast een formele werkveldcommissie actief die jaarlijks adviseert over het curriculum en de noden en ontwikkelingen in het werkveld. De evaluaties worden altijd besproken met de onderwijscommissie en de studentenraad.

Naast deze formele kanalen maakt de opleiding veel gebruik van informele kanalen voor feedback. Door het kleinschalige karakter is het voor studenten makkelijk om via informele weg zaken aan te kaarten. Dit kan rechtstreeks via het nauwe contact met docenten of bijvoorbeeld bij het academisch secretariaat. Daarnaast is het brugoverleg, een overleg tussen het academisch secretariaat, directie en de studentenraad, een gelegenheid om feedback te geven en bespreken.

Aandachtspunten worden opgevolgd binnen de onderwijscommissie, samen met de betrokken vakcoördinator of het opleidingsmanagement (in het geval van vakoverstijgende aandachtspunten). Ook wordt de feedback meegenomen in de jaarlijkse functioneringsgesprekken met docenten. In het gesprek gaven de studenten aan dat ze makkelijk feedback kunnen geven en zich gehoord voelen. Daarnaast zien ze dat hun feedback wordt opgepakt. Ook het werkveld bevestigde dat hun input adequaat wordt opgepakt door de opleiding.

De commissie concludeert dat de opleiding een degelijke kwaliteitscyclus hanteert, waarbij aandacht is voor zowel formele, systematische evaluatie als voor informele kanalen. Uit het zelfevaluatierapport en gesprekken is duidelijk dat de opleiding voortdurend bezig is met het evalueren van kwaliteit en dat er sprake is van een doorleefde kwaliteitscultuur. Zo is goed zichtbaar dat er de afgelopen jaren verschillende verbeteringen zijn doorgevoerd op basis van feedback uit verschillende bronnen, bijvoorbeeld met betrekking tot het thesistraject en het schrijfwerk in papers en stages. Tekenend vindt de commissie ook dat de opleiding in het afsluitend gesprek aan het einde van het locatiebezoek meteen liet zien hoe ze verbetervoorstellen ter harte neemt.

Tot slot rapporteert de ETF Leuven volgens de commissie adequaat over de kwaliteit van de opleidingen op haar website. Ook het kwaliteitshandboek is volledig voorhanden.

3 Oordeel

Op basis van de bevindingen uit het zelfevaluatie rapport en de gesprekken tijdens het locatiebezoek komt de commissie tot een positief oordeel over de educatieve master in de godsdienst van ETF Leuven. De commissie adviseert de NVAO tot het nemen van een positief accreditatiebesluit.

De commissie heeft veel positieve elementen gezien: een kleine en kwaliteitsvolle opleiding die is ingebed in een groter geheel en een internationale context. Wat opvalt is de grote betrokkenheid van de verschillende betrokkenen bij de opleiding. Er wordt veel belang gehecht aan de opleiding, niet alleen door de ETF Leuven en de docenten, maar ook door de studenten en het werkveld.

De opleiding heeft een sterke verbinding met het werkveld, onder meer door intensieve samenwerking met het Comité PEGO. Hierdoor kan de opleiding goed worden afgestemd op de behoeften en ontwikkelingen in het werkveld. De commissie ziet dat de opleiding zich goed bewust is van de huidige ontwikkelingen in het werkveld en daar zo goed mogelijk op anticipeert. De commissie constateert dat aandacht voor de interlevensbeschouwelijke dialoog een inherent onderdeel is van de opleiding, onder meer omdat de protestants-evangelische traditie in zichzelf al zeer pluriform is en studenten op de ETF Leuven verschillende denominationele en culturele achtergronden hebben. Ook de PEGO-klassen zijn vaak divers qua denominatie en etnische achtergrond, waardoor de interlevensbeschouwelijke dialoog van nature ontstaat. PEGO-leraren vervullen daardoor vaak een voortrekkersrol en brugfunctie in het faciliteren van interlevensbeschouwelijke dialoog op scholen. De commissie denkt dat er wellicht onbenutte kansen liggen voor de opleiding om een krachtigere positie in te nemen in het aanjagen van samenwerking tussen de levensbeschouwelijke vakken en met andere opleidingsinstituten.

Het beroepsbeeld, waarin drie rollen van de leraar (theoloog, godsdienstpedagoog en onderzoeker) centraal staan, is volgens de commissie goed doordacht. De commissie waardeert daarnaast de sterke inbedding van de opleiding in de theologische traditie en vindt dit een kracht van de opleiding. Ook de internationale context is voor de opleiding van grote meerwaarde.

De OLR zijn adequaat geformuleerd en adresseren alle relevante aspecten van de DLR en de basiscompetenties van de leraar. Het curriculum is volgens de commissie zorgvuldig en samenhangend opgebouwd, met een goede balans tussen het domeinluik en het leraarluik en een bewuste koppeling tussen vakinhoud, praktijk en onderzoek. De kleinschalige leeromgeving is zeer studentgericht vormgegeven en draagt bij aan het leerproces van studenten, onder meer door de persoonlijke aandacht en de flexibiliteit. Binnen de grenzen van wat haalbaar en wenselijk is, worden trajecten zo optimaal mogelijk afgestemd op de individuele mogelijkheden van de studenten.

De studiebegeleiding, waaronder het academisch secretariaat, is goed ingericht en makkelijk toegankelijk voor studenten. Studenten kunnen daarnaast terecht bij het mentoraat en het studentenpastoraat. De informatievoorziening over de opleiding en de vakken is adequaat, onder meer via de studiegids en de ETF Leuven Virtual Campus (de online leeromgeving). Daarnaast biedt de fysieke campus van de ETF Leuven volgens de commissie voldoende

voorzieningen. Via de ETF Leuven Virtual Campus hebben studenten toegang tot de bibliotheek en diverse wetenschappelijke databases.

Het docententeam vertegenwoordigt een diversiteit aan specialismen en achtergronden. Alle relevante expertise is in het team ruimschoots aanwezig. De docenten zijn gekwalificeerd om het onderwijs te verzorgen en de opleiding heeft een adequaat professionaliseringsbeleid.

De commissie is positief over de variatie aan toetsvormen die wordt ingezet, passend bij de inhoud en de leerdoelen van de vakken. Het toetsprogramma is goed opgebouwd, waarbij alle OLR en basiscompetenties worden geadresseerd. Voor de beoordeling van toetsen hanteert de opleiding een consistente systematiek op basis van toetsmatrices, beoordelingsformulieren en rubrics. De opleiding kiest daarbij voor de benadering van holistische beoordeling. Bij de beoordeling van de thesis en de stages wordt het vier-ogenprincipe toegepast door de inzet van meerdere beoordelaars, wat bijdraagt aan de kwaliteit van de beoordeling. De commissie is onder de indruk van de verbeteringen die werden gerealiseerd met betrekking tot de invulling en beoordeling van het thesistractaat.

Op basis van de bestudering van het eindwerk van de enige alumnus van de opleiding, concludeert de commissie dat de gerealiseerde kwaliteit op dit moment voldoet. In combinatie met de overige documentatie en de gesprekken stelt de commissie dat ze ook vertrouwen heeft in de toekomstige gerealiseerde kwaliteit.

De opleiding hanteert een degelijke kwaliteitscyclus, met aandacht voor zowel formele, systematische evaluatie als voor informele kanalen. De commissie ziet duidelijk dat de opleiding voortdurend bezig is met het evalueren van kwaliteit en in de afgelopen jaren verschillende verbeteringen in de opleiding heeft doorgevoerd op basis van feedback uit verschillende bronnen.

Met het oog op de verdere ontwikkeling van de opleiding, geeft de commissie de opleiding de volgende aanbevelingen mee. Deze doen niets af aan het positieve oordeel.

- Maak het verzorgen van ILD-lessen een verplicht onderdeel van de stage, zodat alle studenten hiermee praktijkervaring opdoen in de schoolcontext.
- Bouw verplichte oefenmogelijkheden met grote(re) klassen in de stage in, zodat alle studenten de gelegenheid hebben zich hierin te bekwamen.
- Versterk naar aanleiding van de nieuwe PEGO-leerplannen de aandacht voor het hogere orde denken, zowel in het leren van de leerlingen op school als in het voorbereiden van studenten op het leraarschap.
- Reflecteer kritisch op de objectiviteit van de (holistische) beoordelingen en zet waar mogelijk acties in om de objectiviteit te versterken, zoals kalibratie en/of inzet van het vier-ogenprincipe.

Bijlage 1: Administratieve gegevens van de instelling en de opleiding

Instelling	Evangelische Theologische Faculteit, Leuven
Naam opleiding	Educatieve master in de godsdienst
Niveau en oriëntatie	Academische master
(Bijkomende) titel	Master of Science
(Delen van) studiegebied(en)	Godgeleerdheid, godsdienstwetenschappen en kerkelijk recht
Afstudeerrichtingen	-
opleidingstrajecten voor werkstudenten, voltijds/deeltijds trajecten, dag-/avondonderwijs, onderscheiden vormen van diplomering	• Voltijdsopleiding op basis van dagonderwijs • Naast een regulier onderwijstraject wordt een verkort traject aangeboden.
De vestiging(en) waar de opleiding wordt aangeboden	Leuven
Onderwijstaal	Nederlands
Studieomvang (in studiepunten)	90 ECTS
Wanneer het om een graduaats- of bacheloropleiding gaat: De aansluitingsmogelijkheden en de mogelijke vervolgopleidingen; Wanneer het om een masteropleiding gaat: De vereiste vooropleidingen en toelatingsvoorwaarden	

Bijlage 2: Opleidingsspecifieke leerresultaten (OLR)

De afgestudeerde:

1. heeft kennis van de inhoud en methoden van de theologie- en religiestudie verworven, met bijzondere aandacht voor de protestants-evangelische traditie. De afgestudeerde is daarbij in staat om denominatie-overstijgend te denken en vanuit een internationaal perspectief.
2. is in staat om religieuze vraagstukken (bronnen van de godsdienst, ethische kwesties, enz.) te onderkennen, in het bijzonder in relatie tot de onderwijscontext, met een bijzonder oog voor de protestants-evangelische traditie.
3. is in staat om wetenschappelijke en andere literatuur inzake theologie en religiewetenschappen kritisch te lezen en te benutten en de vertaalslag te maken naar de onderwijscontext van het levensbeschouwelijk of godsdienstonderwijs, met bijzondere aandacht voor protestants-evangelisch godsdienstonderwijs.
4. is in staat om studie-inhoud binnen de theologie en religiewetenschappen zelfstandig te verwerken.
5. is in staat om op een zelfstandige wijze theologische en religiewetenschappelijke problemen, concepten en inzichten uit te leggen in het kader van onderwijs met een gevoeligheid voor de maatschappelijke en globale context waarin deze problemen, concepten en inzichten zich situeren.
6. is bekwaam om theologische en religiewetenschappelijke inzichten te hanteren in concrete onderwijspraktijken en om onderwijspraktijken en -ervaringen theoretisch te kaderen en/of als aanzet tot vernieuwde of verdiepte theologische en religiewetenschappelijke theorievorming te erkennen.
7. beschikt over aantoonbare kennis en wetenschappelijk inzicht in de eigen vakdiscipline, vakdidactiek en algemene pedagogisch-onderwijskundige kaders (m.i.v. onderwijstechnologische expertise) en in de onderbouwing en evolutie ervan. Hij/zij heeft inzicht in de interactie tussen deze drie domeinen en kan deze geïntegreerd, kritisch en gedifferentieerd inzetten en bijsturen, in het bijzonder met het oog op de protestants-evangelische godsdienst.
8. kan vanuit een internationaal, denominatie-overstijgend protestants-evangelisch perspectief en vanuit de erkenning van diversiteit verschillende vormen van diversiteit binnen én buiten de eigen godsdienst herkennen en er respectvol, adequaat, kritisch en verantwoord mee omgaan, in het bijzonder door te werken vanuit en aan interlevensbeschouwelijke competenties met het oog op dialoog en samenwerking met de andere levensbeschouwingen op een school, en daarin de eigen spiritualiteit constructief in te brengen.
9. kan leer- en onderwijsprocessen ontwikkelen en verantwoorden: a) zowel zelfstandig als in samenwerkingsverband; b) vanuit een vakeigen, multi- en interdisciplinair perspectief; c) op groeps- en organisatieniveau; d) aangepast aan de beginsituatie van alle lerenden; e) met aandacht voor taalsensitief leren; f) m.i.v. het ontwerpen en selecteren van leermaterialen.
10. kan leer- en onderwijsprocessen planmatig proactief organiseren en begeleiden: a) zowel zelfstandig als in samenwerkingsverband; b) vanuit een vakeigen, multi- en interdisciplinair perspectief; c) op groeps- en organisatieniveau; d) aangepast aan de beginsituatie van alle lerenden; e) met aandacht voor taalsensitief leren; f) via een efficiënt klasmanagement; g) m.i.v. het kritisch evalueren en bijsturen van de leer- en onderwijsprocessen, en aanpassen

van leermaterialen; h) m.i.v. het evalueren en terugkoppelen van de leeruitkomsten van de lerenden.

11. kan zelfstandig en in samenwerkingsverband een positief leer- en leefklimaat op groepsniveau creëren, uitbouwen, wetenschappelijk verantwoorden, kritisch evalueren en bijsturen, met oog voor het emotionele en fysieke welzijn van elke lerende, en gericht op (de voorbereiding van) persoonlijk geëngageerde maatschappelijke participatie.

12. kan helder communiceren en relaties onderhouden met lerenden, schoolteam- en directie, ouders/verzorgers, de inspecteurs-adviseurs en externen. Hij/zij kan de effectiviteit van de communicatie aftoetsen en zo nodig de communicatie bijsturen.

13. kan vanuit een internationaal, denominatie-overstijgend protestants-evangelisch perspectief een beargumenteerd standpunt innemen over, en actief deelnemen en bijdragen aan het (inter)nationale publieke debat over actuele maatschappelijke thema's en ontwikkelingen binnen de drie domeinen van eigen vakdiscipline, vakdidactiek en algemene pedagogisch-onderwijskundige kaders.

14. is op de hoogte van het wettelijk kader van het godsdienstonderwijs, de organisatie van het PEGO en de functiebeschrijvingen van de leerkrachten levensbeschouwelijke vakken en kan zich autonoom en proactief documenteren over juridische en administratieve aspecten van het leraarschap en kan hieruit zowel zijn/haar eigen rechtspositie en deontologie, als die van de lerenden, afleiden en duiden.

15. zoekt actief naar en analyseert kritisch wetenschappelijk onderzoek binnen de drie domeinen van eigen vakdiscipline, vakdidactiek en algemene pedagogisch-onderwijskundige kaders en kan zelfstandig en op wetenschappelijke wijze relevant onderzoek voor het PEGO onderwijs ontwerpen en uitvoeren. Hij/zij stuurt op basis hiervan autonoom de eigen praktijk bij en neemt initiatief om de resultaten en hun implicaties actief te dissemineren binnen de educatieve context.

16. kan zelfstandig en in samenwerkingsverband processen op organisatieniveau met betrekking tot een positief leer- en leefklimaat onderzoeksgericht analyseren en een leidende rol opnemen in het optimaliseren en opstellen van nieuwe wetenschappelijk onderbouwde processen. Hij/zij is in staat om deze processen, vanuit een multi- en interdisciplinair perspectief, kritisch te evalueren en bij te sturen.

17. kan initiatief en verantwoordelijkheid nemen om innovaties uit het brede onderzoeks- en onderwijsveld zelfstandig en in samenwerkingsverband actief te zoeken, te ontwikkelen op basis van wetenschappelijk onderzoek en uit te voeren op groeps- en organisatieniveau.

18. heeft inzicht verworven in attitudes, methodes en kennis die nodig zijn om een theologisch of religiewetenschappelijk onderzoek in de context van het levensbeschouwelijk of (protestants-evangelisch) godsdienstonderwijs op een wetenschappelijk correcte manier te schrijven en kan zo'n onderzoek onder begeleiding zelf verrichten en hierover zelfstandig rapporteren.

Bijlage 3: Samenstelling van de commissie

De beoordeling is gebeurd door een commissie van deskundigen aangesteld door de NVAO. Deze is als volgt samengesteld:

Natascha Kienstra (*voorzitter*) - Bijzonder hoogleraar Morele vorming en universitair hoofddocent Wijsbegeerte en godsdienst- en levensbeschouwelijke vorming aan de Universiteit van Tilburg.

Jan Marten Praamsma (*commissielid*) - Lerarenopleider en docent onderzoek, onderwijskunde en pedagogiek voor het levensbeschouwelijk onderwijs aan de Christelijke Hogeschool Ede en universitair docent algemene didactiek voor de lerarenopleiding aan de Universiteit Utrecht.

Koen Bollaert (*commissielid*) - Directeur bij GO! MuDa Kunstsecundair, voormalig directeur Atheneum Merelbeke, voormalig pedagogisch begeleider GO!.

Lize Noé (*student-commissielid*) - Master wijsbegeerte en Master theologie en religiewetenschappen, momenteel student van de educatieve master in de godsdienst aan KU Leuven.

De commissie werd bijgestaan door:

- **Veerle Martens** (*procescoördinator*) - Beleidsmedewerker NVAO.
- **Anne-Lise Kamphuis** (*extern secretaris*) – Zelfstandig adviseur.

Alle commissieleden hebben de deontologische code van de NVAO ondertekend.

Bijlage 4: Programma voor de dialoog met de opleiding

14 mei 2025

ETF Leuven

08:45 – 09:00	Ontvangst commissie
09:00– 10:00	Sessie 1: dialoog met opleidingsverantwoordelijken • rector en eindverantwoordelijke educatieve master • decaan • vicedecaan onderwijs • stafmedewerker onderwijs (incl. kwaliteitszorg)
10:00 – 10:30	Pauze – besloten overleg commissie
10:30 – 11:30	Sessie 2: dialoog met docenten en onderwijsondersteuning • hoogleraar RM: <i>Religion and Human Rights</i> en <i>Thesistraject</i> • praktijkassistent EdMa; <i>Algemene didactiek</i>, <i>Algemene onderwijskunde</i> en coördinatie van de <i>Stages</i>; • gastdocent ST; <i>Vakdidactiek</i> • gastprofessor PT; <i>Religious Pedagogy</i> • hoogleraar ST; <i>Contemporary Issues in Christian Ethics</i> • office manager academisch secretariaat (o.a. instroom en studietrajectbegeleiding)
11:30 – 12:00	Pauze – besloten overleg commissie
12:00 – 13:00	Sessie 3: dialoog met vertegenwoordigers werkveld • voorzitter van Comité PEGO, de Erkende Instantie bevoegd voor het Protestants-Evangelische Godsdienstonderwijs in Vlaanderen. • inspecteur-adviseur protestants-evangelische godsdienst (PEGO); Stagementor. • jeugdpastor en Leerkracht PEGO (GO! Campus Redingenhof Leuven); Stagementor. • onderwijsdeskundige en oud-voorzitter van het college van bestuur van Scholengroep Driestar-Wartburg (NL). • inspecteur-adviseur protestants-evangelische godsdienst (PEGO).
13:00 – 14:00	Lunch + overleg commissie
14:00 – 14:45	Sessie 4: dialoog met studenten + alumni • alumnus 2024 • deeltijd student MSc; 1^e jaar • deeltijd student MSc; 2^e jaar • deeltijd student MSc; 1^e jaar • (1 student verontschuldigd door overmacht)
14:45 – 15:15	Vrij moment (optioneel overleg met opleidingsverantwoordelijken en docenten in te vullen bij openstaande vragen)

	Hier werd een extra gesprek ingepland met: • decaan • vicedecaan onderwijs • praktijkassistent EdMa; <i>Algemene didactiek, Algemene onderwijskunde</i> en coördinatie van de <i>Stages</i>;
15:15 – 16:30	Besloten overleg commissie – voorbereiding afsluitende dialoog
16:30 – 17:00	Afsluitende dialoog • rector en eindverantwoordelijke educatieve master • decaan • vicedecaan onderwijs • stafmedewerker onderwijs (incl. kwaliteitszorg)
17:00– 17:15	Overleg commissie – praktische afspraken (optioneel)

Bijlage 5: Verantwoording

De beoordeling werd uitgevoerd aan de hand van het “Beoordelingskader Opleidingsaccreditatie” van juni 2020, zoals bekrachtigd door de Vlaamse regering op 27 november 2020.

Nadat de aanvraag ingediend door de instelling ontvankelijk werd verklaard, heeft de NVAO een commissie samengesteld. Deze commissie werd goedgekeurd door het dagelijks bestuur van de NVAO. De instelling tekende geen bezwaar aan tegen de commissie.

De commissie heeft zich aan de hand van de door de opleiding verstrekte documenten op de beoordeling voorbereid. Voorafgaand aan een voorbereidend overleg heeft elk commissielid de eerste indrukken opgemaakt en werden prioritaire vragen opgesteld.

Tijdens de voorbereidende werkzaamheden heeft de commissie verder alle verkregen informatie besproken en heeft zij tevens de dialoog met de instelling en de opleiding voorbereid.

Aan de hand van NVAO's Waarderende Aanpak heeft de commissie zich tijdens de dialoog verder verdiept in de context van de opleiding en op basis daarvan een onderzoek gevoerd naar de kwaliteit van de opleiding.

Tijdens de afrondende werkzaamheden heeft de commissie alle verkregen informatie besproken en vertaald naar een holistisch oordeel. De commissie heeft deze conclusie in volledige onafhankelijkheid genomen.

Het totaal aan beschikbare gegevens is verwerkt tot een ontwerp van beoordelingsrapport. Eens alle commissieleden hadden ingestemd met de inhoud van het beoordelingsrapport, heeft de voorzitter van de commissie het beoordelingsrapport vastgesteld. Het door de voorzitter vastgestelde beoordelingsrapport werd aan de NVAO bezorgd.

Bijlage 6: Overzicht van het bestudeerde materiaal

Documentatie beschikbaar gesteld bij de aanvraag

- Zelfevaluatie-rapport
- Basisgegevens van de opleiding
- DLR's component leraarschap (1-14) en component domein (15-18)
- Basiscompetenties (functionele gehelen en attitudes)
- Hoe de OLR's van de Educatieve Master ETF Leuven in verband staan met de DLR's en de functionele gehelen
- Opbouw programma in relatie tot OLR's en functionele gehelen
- Onderwijsconcept
- Opleidingsonderdelen ECTS fiches
- Overzicht personeel
- Onderwijs- en examenreglement 2024-2025
- Relaties werkveld en impressie werkveldoverleg 20 november 2024
- Overzicht onderwerpen didactische trainingen ETF Leuven
- Selectie relevante publicaties en andere bijdragen (2021-2024)
- MSc Thesis Handboek
- Stagehandleiding
- Evaluatie-instrumenten (programma- en cursusevaluaties)
- Kwaliteitshandboek
- Thesis van de afgestudeerde student

Documenten beschikbaar gesteld tijdens de dialoog

- Studieboeken en studiemateriaal
- Selectie publicaties personeel
- Jaarverslagen ETF Leuven 2020-2024
- Studiegids 2024-2025
- Voorbeelden van beoordelingsformulieren en rubrics bij verschillende opleidingsonderdelen

